

SPAŠAVANJE U SLUČAJU POMORSKE NESREĆE: ŠTO KAŽE ZAKONIK?

Tekst: **odvjetnica Tiziana Paris**
Foto: **arhiva Burze Nautike**

U prethodnom broju našeg časopisa, analizirali smo Zakone koji se primjenjuju u slučaju pomorske nesreće odnosno kad je mjerodavno hrvatsko pravo te koji se postupak tada aktivira. Po ljeti je, kao što smo mogli pratiti u medijima, uvijek povećan broj pomorskih nesreća, a tada postoje i slučajevi kad je potrebno spasiti, kako posadu tako i imovinu koja se nalazi na plovilu. Načelno svi znamo što znači spašavanje, i svi znamo da postoji prije svega ljudska i moralna dužnost pomoći osobi koja se našla u nevolji, međutim sad se opravdano pitamo što predviđa Zakon u slučaju potrebe spašavanja tijekom pomorske

nesreće. Dakle, što znači spašavanje? Koji se Zakoni primjenjuju u tom slučaju? Kako postupiti zakonito u slučaju spašavanja? Imamo li pravo na neku nagradu? Što u slučaju ako nam spašeni ne žele isplatiti nagradu?

U nastavku teksta pokušat ću vam u kratkim crtama pojasniti „institut“ spašavanja, i tako odgovoriti na neka od navedenih pitanja. Stoga hajdmo od početka!

Vjerojatno svi znaju da je spašavanje svaki čin poduzet radi pomoći osobama, brodu ili bilo kojoj drugoj imovini koja se nađe u opasnosti, bilo na moru ili pod morem. Kao i u većini slučajeva pomorskog prava, odredbe

o spašavanju koji primjenjujemo u svakom konkretnom slučaju ne nalaze se samo u Pomorskom zakoniku već i u Međunarodnim konvencijama. Ističem tako Međunarodnu konvenciju za izjednačenje nekih pravila o pružanju pomoći i spašavanju na moru iz 1910. godine, Međunarodnu konvenciju o spašavanju iz 1989. godine, Međunarodnu konvenciju o zaštiti ljudskog života na moru - SOLAS iz 1974. godine s izmjenama, te Konvenciju o traganju i spašavanju iz 1979. godine. Sve ove konvencije načelno se podudaraju s tekstom hrvatskog Pomorskog zakonika, i svi ovi tekstovi potvrđuju nužnost solidarnosti

pri spašavanju ljudi i imovine na moru, ali predviđaju i isplatu naknade, i precizno određuju troškove spašavanja. Tako npr. ako je spasilac djelima spašavanja stvarno spriječio ili umanjio štetu za morski okoliš, posebna naknada koju vlasnik mora platiti spasiocu za priznate troškove može se povisiti čak do 100% troškova koje je spasilac imao i koji se priznaju.

SPAŠAVANJE LJUDI

Načelno i Pomorski zakonik, kao i odredbe međunarodnog prava predviđaju isti način reguliranja instituta spašavanja pa tako možemo razlikovati: spašavanje osoba (ljudskih života) i

spašavanje imovine. Spašavanje osoba je pravna obveza, što znači da se spašavanje mora pružiti i u slučajevima kad se tome protivi zapovjednik broda u opasnosti, pa čak i ako se tome protive i same osobe koje se spašavaju.

A što ukoliko se to spašavanje ne izvrši? Tada dolazi do povrede obveze, što pak dovodi do osobne odgovornosti zapovjednika, a usto predstavlja i kazneno djelo. Pritom sva krivnja pada na zapovjednika, i u ovom slučaju nema odgovornosti vlasnika broda i brodaru.

Međutim, kao i u svakoj situaciji, tako i u ovom slučaju postoje iznimke. Uvijek se postavlja pitanje koji su to razlozi koji zapovjednika oslobađaju

More je poseban medij, ne samo u onom fizičkom obliku, već i u pravnom smislu. Tu oduvijek vrijede pravila koja se dosta razlikuju od pravila koja vrijede na kopnu. Jedno od tih je i pravo o isplati nagrade u slučaju spašavanja

obveze spašavanja osoba? Kao prvo radi se o slučajevima u kojima bi poduzimanje spašavanja dovelo do ozbiljne opasnosti za brod kojim zapovijeda i za osobe na tome brodu, i u tom slučaju zapovjednik je oslobođen obveze spašavanja. Od obveze spašavanja oslobođen je i u slučaju kad zapovjednik opravdano smatra da prema posebnim okolnostima slučaja, poduzimanje spašavanja osoba u opasnosti ne bi bilo uspješno, kao i ukoliko dozna da je neki drugi brod izabran da ide u pomoć, i da je taj brod tu zadaću prihvatio ili ukoliko od zapovjednika broda u opasnosti, ili neposredno od osoba koje su bile u opasnosti, ili od zapovjednika drugoga broda koji je stigao do tih osoba bude obaviješten da pomoć više nije potrebna.

SPAŠAVANJE IMOVINE

Je li i spašavanje imovine pravna obveza, i moraju li se i pritom moraju poduzeti sve radnje kao i u slučaju spašavanja osoba? Načelno, spašavanje

imovine nije pravna obveza, osim u slučaju sudara, kad zapovjednik broda mora, pored prvenstvenog spašavanja osoba, poduzeti sve što je u njegovoj moći da bi se osim broda s kojim on zapovijeda spasio i brod s kojim se sudario. Naravno pod uvjetom da to može učiniti bez ozbiljne opasnosti za brod kojim zapovijeda i za osobe na njemu. To je osobna obveza zapovjednika, ali ni za to ne odgovaraju brodovlasnik i brodar.

Pritom se napominje kako se spašavanje imovine redovito obavlja na temelju ugovora o spašavanju te odredbe ugovora, uz izuzetke, imaju prednost pred odredbama Pomorskog zakonika. Međutim, sad se opravdano pitamo: - koji su to izuzeci? Odnosno koje su te prisilne odredbe o spašavanju sadržane u Pomorskom zakoniku koje se ugovorom ne mogu isključiti? To je npr. odredba sadržana u čl. 772 Pomorskog zakonika koja određuje da je spasilac pri spašavanju ili smanjenju štete na morskom okolišu dužan primijeniti dužnu pažnju, tražiti pomoć drugih spasioca i

prihvatiti tu pomoć, odnosno odredbe koje govore o tome da su zapovjednik spašavanog broda, vlasnik stvari s tog broda i brodar dužni surađivati sa spasiocima i također upotrebljavati dužnu pažnju za vrijeme spašavanja.

Prisjetimo se i odredba iz čl. 773 Pomorskog zakonika koje daju ovlast sudu da u određenim slučajevima izmijeni ili poništi ugovor o spašavanju. Ti su slučajevi:

- ako je ugovor sklopljen u trenutku i pod utjecajem opasnosti i ako se utvrdi da ugovorne odredbe nisu pravične;
- ako sud utvrdi da je stranka na sklapanje ugovora bila navedena prijevarom ili namjernim prikrivanjem činjenica;
- ako sud utvrdi da je ugovorena nagrada prema učinjenoj usluzi pretjerano visoka ili pretjerano niska.

NAGRADA ZA SPAŠAVANJE

Posebno interesantan je dio u poglavlju Spašavanja koji obrađuje pojam „Nagrade za spašavanje“ koja je uređena čl. 774 i dr. Pomorskog zakonika. U tom pogledu posebno se naglašava kako za spašavanje osoba spasiocu ne pripada nagrada. Međutim, ako je u spašavanju sudjelovalo više spasioca od kojih su neki spasili osobe, a neki imovinu, tada spasiocu koji je spasio samo osobe pripada pravični dio nagrade za spašavanje priznate spasiocu imovine.

U suštini, spašeni je dužan isplatiti nagradu za spašavanje za svako spašavanje koje je imalo pozitivan ishod. Visina nagrade utvrđuje se ugovorom, ali ne može iznositi više od vrijednosti spašene imovine.

Ako nagrada nije utvrđena ugovorom, o visini nagrade u slučaju spora odlučuje sud uzimajući u obzir:

- 1) spašenu vrijednost broda i druge spašene imovine,
- 2) vještinu i napore spasioca uložene u sprječavanje ili smanjenje štete na morskome okolišu,
- 3) stupanj uspjeha što ga je spasilac postigao,
- 4) prirodu i stupanj opasnosti,
- 5) vještinu i napore spasioca u spašavanju osoba, broda i druge imovine,
- 6) utrošeno vrijeme, uložene troškove i gubitke spasioca,
- 7) rizik odgovornosti i druge rizike kojima su se izložili spasioci ili njihova oprema,
- 8) brzinu kojom su usluge pružene,
- 9) dostupnost i uporabu brodova i druge opreme namijenjene operacijama spašavanja,
- 10) stanje pripravnosti i djelotvornosti opreme spasioca te njenu vrijednost.

Međutim, sud može i smanjiti nagradu ili odlučiti da spasiocu uopće ne pripada nagrada za spašavanje imovine!

Isplata nagrade za spašavanje
Kad je utvrđena visina nagrade, tko je isplaćuje? Ako se spašavanje temelji na ugovoru, obveznik plaćanja nagrade je brodar, osim ako ugovorom nije drugačije predviđeno. Vlasnik stvari na brodu odgovara solidarno s brodarom za onaj dio nagrade koji se odnosi na stvari. Međutim ukoliko ugovor o spašavanju nije bio sklopljen, tada nagradu za brod plaća brodar, a nagradu za stvari plaća vlasnik spašenih stvari.

A što se događa ukoliko se nagrada ne želi isplatiti? Tada, spasilac ima pravo na osiguranje svojih tražbina s naslova spašavanja (jamstvo, brod i stvari ne smiju se otpremiti iz mjesta na koje su dospjeli poslije spašavanja sve dok se s tim ne složi spasilac). Naime, sukladno odredbama iz čl. 779 na zahtjev spasioca, osoba koja plaća nagradu za spašavanje

prema odredbama članka 778. ovoga Zakonika dužna je pružiti primjereno jamstvo za tražbinu spasioca, uključujući moguće kamate i troškove postupka. Uz navedenu osobnu obvezu, brodar ili vlasnik spašenoga broda dužan je na vrijeme poduzeti sve razumne mjere kako bi vlasnici ili osobe ovlaštene raspolagati drugom imovinom na spašenom brodu pružili primjereno jamstvo za svoja dugovanja spasiocu, uključujući moguće

kamate i troškove postupka. Posebno se naglašava kako bez suglasnosti spasioca spašeni brod i druga imovina s broda ne smiju se otpremiti iz luke ili mjesta na koje su dospjeli neposredno po dovršetku spašavanja, sve dok se ne pruži primjereno jamstvo za tražbine spasioca prema njima.

Posebno je značajna i odredba iz čl. 782 Pomorskog zakonika koja određuje kako u slučaju da brodar spasilac u

roku od godine dana od dana kad je spašavanje okončano nije podnio tužbu za isplatu nagrade za spašavanje, tada svaki član posade broda spasioca, nakon isteka roka od jedne godine, može pokrenuti tužbu prema brodaru spašenog broda ili prema vlasniku druge spašene imovine, i tako ostvariti nagradu za spašavanje u dijelu koji predstavlja njegov udio u toj nagradi. Sukladno odredbama iz čl. 788 Pomorskog zakonika tražbine za isplatu nagrade za spašavanje zastarijevaju nakon proteka dvije godine od dana kad je spašavanje okončano. Nakon što je nastala tražbina stranke mogu pisano ugovoriti rokove zastare koji su dulji od prethodno navedenih rokova.

Gore navedene odredbe su jedan pojednostavljeni „pravni okvir“ unutar instituta spašavanja u pomorskim nesrećama. Naravno, konkretni slučajevi spašavanja imaju značajne različitosti i osim gore navedenih odredbi, odvjetnik koji je specijaliziran u materiji znat će u kojem pravcu podnijeti eventualne zahtjeve za isplatu nagrade ili naknade kao i na koji način osigurati buduću tražbinu svoje stranke. Stoga, i u konkretnom slučaju savjetujem da angažirate odvjetnika koji će znati koji „pravni alati“ vam stoje na raspolaganju kako bi zaštitio vaša prava i interese.

U slučaju potrebe pravnog savjeta ili zastupanja, slobodno me možete kontaktirati na www.lawparis.com. **BN**

